

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

Warszawa, dnia 10 października 2019 r.

elektronicznie do członków Zespołu

SPRAWOZDANIE

z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw człowieka, które odbyło się w dniu 30 września 2019 r.

W dniu 30 września 2019 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw człowieka (dalej: Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r., z późniejszymi zmianami.

I. Otwarcie posiedzenia, wprowadzenie Przewodniczącego Zespołu

Posiedzenie otworzył Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej także jako: ETPCz lub Trybunał), który przewodniczył spotkaniu (dalej: Przewodniczący, Pełnomocnik).

Przewodniczący poinformował o wydaniu w formie publikacji książkowej *Raportu z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę za 2018 r.* i zachęcił zebranych do zaopatrzenia się w bezpłatny egzemplarz.

II. Informacja o bieżącej działalności Pełnomocnika w przedmiocie wykonywania wyroków ETPCz

- Plany działań i raporty z wykonania wyroków przesyłane do Komitetu Ministrów Rady Europy oraz ogólne informacje dotyczące stanu wykonywania orzeczeń ETPCz w Polsce

Pełnomocnik poinformował, że od początku bieżącego roku do Komitetu Ministrów RE przekazanych zostało 27 planów działań, raportów z wykonania wyroku bądź aktualizacji tych dokumentów, a także 3 zaktualizowane informacje w sprawach. Na podstawie tych dokumentów zamknięto w tym roku nadzór nad wykonywaniem 9 wyroków.

Na dzień 30 września 2019 r. w procesie wykonywania pozostawały 102 sprawy, spośród których 30 to decyzje zatwierdzające ugody zawarte ze skarżącymi, a 72 to wyroki ETPCz. Największą grupą orzeczeń wymagających wykonania pozostają sprawy dotyczące przewlekłości postępowań administracyjnych lub sądowo-administracyjnych oraz sądowych (łącznie 32 sprawy). Od początku 2019 r. udało się zakończyć procedurę wykonywania w odniesieniu do 23 orzeczeń Trybunału (13 decyzji, 10 wyroków – dotyczących przewlekłego tymczasowego aresztu, nieadekwatnych warunków

medycznych w więzieniu, niemożności przesłuchania świadka, którego zeznania były podstawą skazania, naruszenia zasady sądu ustanowionego ustawą, naruszenia zasady domniemania niewinności, zasad odpowiedzialności za opublikowanie wywiadu bez autoryzacji oraz wyrok dotyczący prawa do zawarcia związku małżeńskiego w areszcie).

Komentując przedstawione wyżej dane, Przewodniczący zauważył, że obecnie w nadzorze KM RE nie ma już dużych grup spraw polskich, których zamknięcie powodowało znaczące zmniejszenie się ogólnej liczby spraw. W procedurze wykonywania znajdują się obecnie w większości pojedyncze sprawy o trudniejszej tematyce, których proces wykonania jest bardziej czasochłonny.

- Posiedzenie grupy roboczej poświęcone wyrokowi ETPCz w sprawie *Kanciał p. Polsce*

W dniu 11 lipca 2019 r. odbyło się posiedzenie grupy roboczej w sprawie wyroku *Kanciał p. Polsce* (wyrok z dnia 23 maja 2019 r.), w którym Trybunał stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji w aspekcie materialnym z powodu nieludzkiego lub poniżającego traktowania w związku z zatrzymaniem skarżącego przez CBS-P (użycie środków przymusu bezpośredniego, w tym paralizatora) oraz naruszenie art. 3 Konwencji w aspekcie proceduralnym – z uwagi na brak skutecznego śledztwa w ww. sprawie. Celem posiedzenia grupy roboczej Zespołu, w którym wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Komendy Głównej Policji, Ministerstwa Sprawiedliwości i Prokuratury Krajowej, było omówienie zasadności złożenia wniosku o przekazanie sprawy do rozpatrzenia przez Wielką Izbę Trybunału oraz, przygotowując się na ewentualność uprawomocnienia się wyroku, wstępne ustalenie sposobu jego wykonania. Przewodniczący poinformował, że ostatecznie Polska nie wniosła o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby i wyrok w sprawie *Kanciał* uprawomocnił się w dniu 23 sierpnia 2019 r. Na posiedzeniu grupy roboczej wstępnie ustalono sposób procedowania nad przygotowaniem planu działania lub raportu z wykonania wyroku i wstępny zakres informacji, który powinien znaleźć się w tym dokumencie, w szczególności w odniesieniu do środków generalnych. W celu szczegółowego omówienia zakresu informacji, jakie powinny się znaleźć w takim dokumencie, na prośbę zainteresowanych instytucji, w najbliższym czasie zostanie zorganizowane kolejne posiedzenie grupy roboczej w sprawie wykonania wyroku *Kanciał*.

- Posiedzenie grupy roboczej poświęcone sprawom dotyczącym problemu przewlekłości postępowań administracyjnych i sądowno-administracyjnych, zawisłych przed ETPCz

W dniu 5 września 2019 r. odbyło się posiedzenie grupy roboczej Zespołu poświęcone omówieniu najważniejszych zagadnień związanych z wypracowaniem stanowiska Rządu w sprawach dotyczących przewlekłości postępowań administracyjnych zawisłych przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego. Celem spotkania było omówienie sposobu procedowania w nowo komunikowanych sprawach dotyczących przewlekłości postępowań administracyjnych, w szczególności w świetle dotychczasowego orzecznictwa Trybunału w sprawach polskich, w tym zeszłorocznego wyroku w sprawie *Wcisło i Cabaj*. Na posiedzeniu grupy roboczej przypomniano specyfikę spraw dotyczących przewlekłości postępowań administracyjnych i sądowno-administracyjnych (m.in. uznawanie, że postępowanie cywilne w rozumieniu Konwencji rozpoczyna się od momentu wdania się w spór przez strony – czyli odwołania się od wydanej decyzji administracyjnej, przy jednoczesnym uwzględnianiu całego okresu trwania postępowania administracyjnego i sądowno-administracyjnego przy ocenie długości postępowania), w tym kryteria oceny przewlekłości postępowania ugruntowane w orzecznictwie

Trybunału. Omówiono też dostępne środki odwoławcze po nowelizacjach z ostatnich lat dotyczące zarówno postępowań przed sądami, jak i organami administracyjnymi.

- Komunikacje Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w sprawach: *Bistieva i inni p. Polsce*, *Burza p. Polsce*, *Rutkowski i inni p. Polsce*, *Adamkowski p. Polsce* oraz *Parol p. Polsce*, *Milka p. Polsce* oraz *Dejnek p. Polsce*.

Pełnomocnik poinformował o przedstawieniu w ostatnim czasie przez Helsińską Fundację Praw Człowieka 5 komunikacji na podstawie Reguły 9 ust. 2 Regulaminu Komitetu Ministrów w formacie ds. praw człowieka, zawierających jej uwagi i zalecenia w przedmiocie wykonywania wyroków w sprawach polskich. Na cztery z nich Rząd przedstawił już odpowiedź i komunikacje wraz z odpowiedziami zostały opublikowane na ogólnodostępnych stronach Komitetu Ministrów Rady Europy i bazy HUDOC-EXEC, natomiast odpowiedź do najnowszej z komunikacji jest w trakcie przygotowań. Wszystkie odpowiedzi zostały przygotowane w oparciu o informacje przesłane przez właściwe instytucje, tj. w większości przypadków przez Ministerstwo Sprawiedliwości, a w przypadku sprawy *Bistieva i inni p. Polsce* – także przez Komendę Główną Straży Granicznej oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Przedmiotowe komunikacje dotyczyły następujących spraw:

- *Bistieva i inni p. Polsce* – w swojej komunikacji dotyczącej tego wyroku, Helsińska Fundacja Praw Człowieka przyznała, że po zmianach legislacyjnych wprowadzających do polskiego porządku prawnego środki alternatywne wobec detencji cudzoziemców są one stosowane, jednakże w sposób niewystarczający i nie zawsze w właściwy, w szczególności w odniesieniu do dzieci. Fundacja wskazała m.in. na brak właściwej analizy indywidualnej sytuacji małoletnich cudzoziemców przez sądy, rzadkie odwoływanie się przez sądy w swoich decyzjach do zasady dobra dziecka lub odwoływanie się w sposób bardzo ogólnikowy, opieranie się przez sądy w zakresie materiału dowodowego wyłącznie na dokumentach Straży Granicznej, bez wysłuchania małoletnich lub przeprowadzenia ich badań przez biegłych, oraz stosowanie maksymalnego okresu detencji małoletnich. Ponadto Fundacja zarekomendowała m.in. zorganizowanie szkoleń dla sędziów i funkcjonariuszy Straży Granicznej z zakresu właściwego stosowania w praktyce zasady dobra dziecka w kontekście decyzji o umieszczeniu cudzoziemców w strzeżonych ośrodkach, opracowanie i wdrożenie wytycznych w zakresie działań, jakie Straż Graniczna i sądy krajowe powinny podejmować w ramach badania dobra dziecka, opierające się na standardach praw człowieka i zaleceniach Komitetu Praw Dziecka, Fundacja przekazała też rekomendacje w zakresie materiału dowodowego i uzasadniania decyzji. W odpowiedzi na komunikację Rząd ustosunkował się do powyższych uwag. W szczególności zauważono, że właściwy organ (Straż Graniczna lub sąd krajowy) jest zobligowany do rozpatrzenia w pierwszej kolejności możliwości zastosowania środków alternatywnych wobec detencji i podkreślono, że w praktyce, w szczególności w przypadku rodzin z małoletnimi dziećmi, przy pierwszym zatrzymaniu takie środki są zazwyczaj stosowane. Również praktyka sądów stosujących i przedłużających cudzoziemcom wraz z małoletnimi dziećmi pobyt w ośrodkach, wskazuje, że sądy właściwie biorą pod uwagę dobro małoletniego dziecka. W odniesieniu do okresów detencji małoletnich, Rząd zwrócił uwagę, że decyzja o umieszczeniu cudzoziemca w ośrodku na maksymalny okres nie oznacza, że nie można tego pobytu skrócić i w rzeczywistości SG korzysta ze swojego uprawnienia do zwalniania wcześniej cudzoziemców, w tym małoletnich (w tym zakresie zostały też przedstawione dane statystyczne). Rząd przedstawił również szczegółowe statystyki dotyczące liczby małoletnich, wobec których zastosowano detencję administracyjną, zwracając uwagę, że dane te wskazują na tendencje spadkową, a także liczbę małoletnich cudzoziemców, wobec których zastosowano środki alternatywne. Właściwe organy krajowe wskazały też na prowadzone już działania szkoleniowe w zakresie

tematyki dobra dziecka w postępowaniu oraz wyraziły swoją otwartość na wszelkie nowe działania w tym zakresie.

- *Burza p. Polsce* – w komunikacji dotyczącej tego wyroku, Fundacja powołała się na dane statystyczne wskazujące, zdaniem Fundacji, na sukcesywny wzrost liczby osób tymczasowo aresztowanych oraz liczby prokuratorskich wniosków o zastosowanie tego środka, wskazała także na zmiany w prawie i procedurze karnej z marca 2016 r., które zdaniem Fundacji, przynajmniej częściowo odwróciły pozytywne skutki zmian legislacyjnych z 2013 r. Fundacja przedstawiła też szereg zaleceń ws. wykonania środków generalnych wynikających z wyroku *Burza p. Polsce*, w tym m.in. odnośnie do przesłanki wysokości potencjalnej kary, zmiany układu rozdziału 28 Kodeksu postępowania karnego, poszerzenia środków zapobiegawczych o areszt domowy i/lub dozór elektroniczny, wprowadzenia sformułowań zawartych w art. 5 ust. 3 Konwencji bezpośrednio do przepisów Kodeksu postępowania karnego. W odpowiedzi na tę komunikację Rząd wskazał, że z danych statystycznych wynika, że wzrost liczby wniosków o zastosowanie aresztu tymczasowego oraz liczby zastosowań tego środka jest proporcjonalny do wzrostu liczby spraw karnych wpływających do prokuratur. Rząd ustosunkował się również do rekomendacji Fundacji, wskazując na brak uzasadnienia dla przeprowadzenia proponowanych zmian legislacyjnych, ponieważ przepisy kodeksu postępowania karnego bardzo restrykcyjnie regulują możliwość zastosowania tymczasowego aresztowania oraz zasady dotyczące stosowania tego środka. W zakresie wprowadzenia sformułowań zawartych w art. 5 ust. 3 Konwencji bezpośrednio do przepisów Kodeksu postępowania karnego wskazano, że wszelkie gwarancje przewidziane w tym postanowieniu Konwencji są już przewidziane w polskich przepisach. Odnośnie do przesłanki wysokości grożącej kary jako samoistnej podstawy do zastosowania tymczasowego aresztowania wskazano, że podobne rozwiązania istnieją w innych państwach członkowskich RE i nie są kwestionowane przez sam Trybunał. Nie jest również konieczne, w ocenie Rządu, przemodelowanie rozdziału 28 kodeksu postępowania karnego.
- *Parol p. Polsce* oraz *Adamkowski p. Polsce* – w komunikacji dotyczącej tych spraw Fundacja podkreśliła konieczność podjęcia dalszych środków celem zapewnienia, aby strony postępowania cywilnego, które nie są reprezentowane przez profesjonalnego pełnomocnika, były w sposób odpowiedni i zrozumiały informowane o swoich prawach i obowiązkach proceduralnych. Fundacja zwróciła też uwagę na nowelizację Kodeksu postępowania cywilnego z dnia 4 lipca 2019 r., która wprowadza ważne zmiany w zakresie obowiązku informacyjnego sądu wobec stron postępowania cywilnego, w tym zobowiązała Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia określającego wzory pouczeń, których udzielania na piśmie wymaga kodeks, mając na względzie konieczność zapewnienia komunikatywności przekazu. Zdaniem Fundacji, dla pełnego wykonania wyroków ETPCz w sprawach *Adamkowski p. Polsce* oraz *Parol p. Polsce* niezbędne jest przyjęcie przez Ministra Sprawiedliwości rozporządzenia ws. wzorów pouczeń, które obejmowałyby także zrozumiałe informacje o konieczności wnoszenia wszystkich pism procesowych, w tym apelacji, w odpowiedniej liczbie kopii. W odpowiedzi na tę komunikację Rząd podkreślił, że z uwagi na określony termin wejścia rozporządzenia w życie, prace legislacyjne są obecnie w początkowym stadium, dlatego też nie jest możliwe podanie szczegółowych informacji dotyczących zawartych w nim regulacji. Rząd zapewnił jednak, że w trakcie prac legislacyjnych nad ww. rozporządzeniem będzie dążył do zapewnienia najwyższej możliwej kompleksowości i przejrzystości pouczeń sądowych.

W odniesieniu do przedmiotowej komunikacji, przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości na posiedzeniu Zespołu przypomniał, że Rząd stoi na stanowisku, iż nadzór nad wykonywaniem wyroków w sprawach *Parol* oraz *Adamkowski* można zakończyć już teraz, bo sprawy te wskazują jedynie na pojedyncze błędy w praktyce stosowania odpowiednich przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w tych konkretnych sprawach, które nie

wymagają zmian w prawie. Co nie wyklucza, że kwestie wynikające z tych pojedynczych problemów w praktyce mogą zostać uwzględnione w przygotowywanym rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości, o którym była mowa wyżej.

- *Rutkowski i inni p. Polsce* – w komunikacji dotyczącej wyroku pilotażowego ws. przewlekłości postępowań sądowych i przygotowawczych Fundacja, powołując się m.in. na dane statystyczne, wyraziła opinię, że pomimo rozwiązania dzięki nowelizacji ustawy o skardze na przewlekłość z listopada 2016 r. problemu tzw. fragmentacji postępowań, to zarówno ta nowelizacja, jak też inne działania podejmowane przez Rząd w celu usprawnienia postępowań sądowych, nie wykonują wyroku pilotażowego w zakresie wysokości kwot wypłacanych przez polskie sądy na podstawie skargi na przewlekłość. Ponadto, zdaniem Fundacji, najnowsze dane statystyczne wskazują, że sądy krajowe wypłacają coraz niższe kwoty za przewlekłość postępowań, średni czas trwania postępowań się wydłuża, a samych skarg na przewlekłość wpływa coraz więcej. Fundacja odniosła się do również do innych kwestii mających w jej ocenie znaczenie dla sprawności postępowań sądowych - rosnącej liczby wakatów na stanowiskach sędziowskich oraz kwestii delegowania sędziów do pełnienia czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości, w którym to czasie nie mogą pełnić funkcji orzekania, pozostając jednocześnie czynnymi sędziami w swoich macierzystych sądach, co w rzeczywistości kreuje wakat, którego nie można zapełnić. Fundacja podkreśliła również, że w planie działania Rządu z października 2018 r. nie zostało w sposób wystarczający wyjaśnione, w jaki sposób niektóre ze zmian w prawie, wskazanych jako mające przyspieszyć postępowania sądowe, miałyby ten cel osiągnąć. W odpowiedzi na tę komunikację Rząd nie podzielił stanowiska Fundacji odnośnie do minimalnej kwoty zadośćuczynienia pieniężnego wskazanego w ustawie z dnia z 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Rząd podkreślił, że wskazana w ustawie kwota 500 zł jest kwotą minimalną, a sąd ma wiele możliwości dokonania oceny wypracowanych w orzecznictwie Trybunału przesłanek przewlekłości z uwzględnieniem okoliczności konkretnej sprawy i odpowiedniego miarkowania wysokości ewentualnej rekompensaty. Odnośnie do kwestii delegowania sędziów do wykonywania czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości, Rząd wskazał, że zgodnie z przepisami prawa sędziego nie może łączyć funkcji orzekania z wykonywaniem tych czynności administracyjnych, natomiast pozostawienie sędziemu delegowanemu jego miejsca służbowego w sądzie stanowi gwarancję nieusuwalności sędziego. Rząd odniósł się również do kwestii wakatów i obsadzania stanowisk sędziowskich oraz etatów urzędniczych w sądach. Ustosunkowano się do podnoszonych przez Fundację wątpliwości odnośnie do zmian legislacyjnych w kodeksie karnym skarbowym, kodeksie postępowania karnego oraz kodeksie postępowania cywilnego, wskazując w jaki sposób zmiany wpływają na usprawnienie i przyspieszenie postępowań.

Odnośnie do komunikacji w sprawie *Milka p. Polsce* oraz *Dejnek p. Polsce* Zastępca Pełnomocnika poinformowała, że szczegółowa informacja zostanie przedstawiona w punkcie dotyczącym informacji właściwych resortów na temat planów dotyczących wykonania wskazanych orzeczeń Trybunału (zob. pkt IV poniżej).

- Informacja na temat przebiegu posiedzenia Komitetu Ministrów Rady Europy poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz (Strasburg, 23-25.09.2019 r.)

Zastępca Pełnomocnika do spraw ds. koordynacji wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przedstawiła informację odnośnie do ostatniego posiedzenia KM RE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz (tzw. posiedzenie KM-DH), które odbyło się w dniach 23-25 września 2019 r. W agendzie tego posiedzenia nie było spraw polskich.

Zastępca Pełnomocnika zwróciła jednak uwagę na wybrane sprawy dotyczące innych państw członkowskich RE, które zostały poddane debacie w trakcie posiedzenia KM – sprawy z grupy *Ilgar Mammadov p. Azerbejdżanowi* (grupa obejmująca sześć spraw dotyczących łącznie ośmiu azerskich działaczy opozycyjnych, społecznych i obrońców praw człowieka), sprawa międzypaństwowa *Gruzja (I) p. Rosji*, sprawa *Świadkowie Jehowy (Jehovah's Witnesses of Moscow) p. Rosji* oraz sprawa międzypaństwowa *Cypr p. Turcji*. Zastępca Pełnomocnika poinformowała, że decyzje KM podjęte we wszystkich sprawach, które znalazły się na agendzie posiedzenia KM-DH są dostępne publicznie zarówno na stronie Komitetu jak również w bazie wykonywanych orzeczeń HUDOC-EXEC.

III. Informacja o orzeczeniach Trybunału zapadłych w III kwartale 2019 r.

Pełnomocnik poinformował zebranych, że do dnia 30 września 2019 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka wydał w sprawach polskich 11 wyroków (10 wyroków stwierdzających naruszenie, w tym 2 wyroki stwierdzające zarówno naruszenie, jak i brak naruszenia oraz 1 wyrok stwierdzający brak naruszenia) oraz 56 decyzji. Przedmiotowe wyroki dotyczą następujących zagadnień:

- 2 wyroki dotyczące ograniczenia dostępu do sądu (zwrot apelacji z powodu niedostarczenia jej odpisu, stanowiący nadmierny formalizm) – w jednym wyroku stwierdzone zostało naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji (*Adamkowski p. Polsce*), w drugim brak naruszenia (*Kunert p. Polsce*),
- 3 wyroki dotyczące naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji z uwagi na przewlekłość postępowania: *Ziaja p. Polsce*, *Tyrka p. Polsce* oraz *Jarmuż p. Polsce* (orzeczenia te zostały włączone do grupy spraw *Bąk/Majewski/Rutkowski* i nie jest wymagane sporządzenie w nich indywidualnych planów działań),
- wyrok *Kanciał p. Polsce* dotyczący naruszenia art. 3 Konwencji (aspekt materialny i proceduralny) w związku z nadmiernym użyciem siły przez CBS podczas zatrzymania, w tym z użyciem paralizatora,
- 2 wyroki dotyczące naruszenia art. 3 Konwencji w aspekcie proceduralnym w zw. z nieskutecznym śledztwem w przedmiocie nadmiernego użycia siły w trakcie zatrzymania: *Bednarz p. Polsce* oraz *Dziunikowski p. Polsce*,
- wyrok *Wesołek p. Polsce* dotyczący naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji z uwagi na niepełne zwolnienie z kosztów sądowych,
- wyrok *Brzeziński p. Polsce* dotyczący naruszenia art. 10 (prawo do swobody wypowiedzi w kontekście postępowania w trybie wyborczym),
- wyrok w sprawie *Cieplińska-Olewnik i Olewnik p. Polsce* – wyrok z dnia 5 września 2019 r. dotyczący sprawy porwania i morderstwa Krzysztofa Olewnika, w którym Trybunał uznał, że doszło do naruszenia art. 2 Konwencji (prawo do życia) w związku z niewywiązaniem się przez państwo z obowiązku ochrony życia Krzysztofa Olewnika (aspekt materialny naruszenia) oraz z uwagi na brak przeprowadzenia skutecznego śledztwa w tej sprawie (aspekt proceduralny naruszenia). Trybunał zasądził na rzecz obu skarżących łączną kwotę 100 000 euro słusznego zadośćuczynienia tytułem szkody niemajątkowej, oddalając jednocześnie roszczenia skarżących o naprawienie szkody majątkowej. W uzasadnieniu wyroku Trybunał stwierdził w szczególności, że władze krajowe należy uznać za odpowiedzialne za serię poważnych błędów ze strony policji w związku z porwaniem K. Olewnika, które ostatecznie doprowadziło do jego śmierci. Ponadto, pomimo prac komisji śledczej do zbadania okoliczności tego porwania i zabójstwa, które zaowocowały powstaniem bardzo krytycznego raportu, oraz starań organów prokuratorskich o wszczęcie postępowania przeciwko policji, prokuratorom i wysokiej rangi urzędnikom, postępowanie w sprawie zabójstwa K. Olewnika toczy się nadal 17 lat po jego porwaniu, a okoliczności tych zdarzeń nie zostały w pełni wyjaśnione.

Pełnomocnik poinformował, że obecnie wyrok w sprawie *Cieplińska-Olewnik i Olewnik p. Polsce* nie jest jeszcze prawomocny, a właściwe instytucje poddają go analizie pod kątem zasadności złożenia wniosku o przekazanie sprawy do rozpatrzenia przez Wielką Izbę Trybunału. W przypadku decyzji o niewnoszeniu takiego wniosku, rozpoczną się starania celem wykonania przedmiotowego. Już teraz wyrok został przetłumaczony i trwa weryfikacja tłumaczenia. W procesie wykonywania tego orzeczenia, po jego uprawomocnieniu, przewidywane jest również zorganizowanie posiedzenia grupy roboczej, na które zostaną zaproszone resorty odpowiedzialne merytorycznie za jego wykonanie.

IV. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału

- Informacja nt. wykonywania wyroków *Milka p. Polsce* (skarga nr 14322/12) oraz *Dejnek p. Polsce* (skarga nr 9635/13)

– referuje: **Ministerstwo Sprawiedliwości**

Przewodniczący przypomniał, że obie sprawy dotyczyły skarg w związku z poddawaniem skarżących kontrolom osobistym w trakcie ich osadzenia w jednostkach penitencjarnych. W sprawie *Milka p. Polsce* Trybunał stwierdził, że wymóg poddania się rewizji ciała zasadniczo stanowił ingerencję w prawo skarżącego do poszanowania życia prywatnego. Ingerencja ta, choć miała podstawę w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego, nie była jednak ani proporcjonalna ani konieczna w społeczeństwie demokratycznym. W sprawie *Dejnek p. Polsce* Trybunał stwierdził, że władze nie przedstawiły wystarczającego uzasadnienia do przeprowadzenia kontroli osobistych skarżącego.

W przedmiotowych sprawach Rząd przedstawił Komitetowi Ministrów RE w dniu 10 lipca 2019 r. zmieniony raport z podjętych działań (m.in. połączono sprawy w jednym dokumencie). W ocenie Departamentu Wykonywania Wyroków ETPCz Sekretariatu RE w ramach wykonywania powyższych wyroków pozostaje nadal jedna kwestia, która budzi zastrzeżenia, a mianowicie brak przedstawiania zatrzymanemu/osadzonemu uzasadnienia przeprowadzenia kontroli osobistej. Fakt przeprowadzania przez strażników więziennych kontroli osobistych na podstawie art. 116 Kodeksu karnego wykonawczego (uzasadnionych względami porządku lub bezpieczeństwa), nie oznacza automatycznie, że poddawany kontroli zatrzymany/więzień otrzymuje informacje, dlaczego jego konkretne zachowanie wskazuje na kwestie związane ze względami porządku lub bezpieczeństwa.

Przedstawicielka Ministerstwa Sprawiedliwości wskazała, że podstawa prawna do przeprowadzania kontroli osobistych na chwilę obecną nie uległa zmianie (wspomniany wyżej art. 116 § 2 i 3 Kodeksu karnego wykonawczego oraz odpowiednie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 2016 r.). Przypomniała, że komunikacja Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w powyższych sprawach (zob. pkt II powyżej) skupia się przede wszystkim na rządowym projekcie nowelizacji Kodeksu karnego wykonawczego w zakresie m.in. kontroli osobistych (druki sejmowe nr 3386 oraz 3386-A), które to propozycje legislacyjne nie są, zdaniem Fundacji, zgodne z postanowieniami Konwencji. Przedstawicielka MS poinformowała, że projekt rządowy był przedmiotem prac sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka, która w dniu 16 lipca 2019 r. zarekomendowała uchwalenie ustawy. Zauważyła jednak także, że w agendzie posiedzenia Sejmu w dniach 15 i 16 października 2019 r. przedmiotowy projekt nie został na razie ujęty. MS przedstawiło następnie informacje dotyczące praktyki Służby Więziennej w kwestiach kontroli osobistych, przekazane przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. W praktyce zasadą jest ustne informowanie osadzonego poddawanego kontroli osobistej o przyczynach tej kontroli i jej celu. Przebieg kontroli osobistej oraz podstawy jej przeprowadzenia nie są dokumentowane, jednak w

przypadku ujawnienia przedmiotów niedozwolonych przeprowadzane są czynności wyjaśniające, których w 2017 r. było 1133 (w 2015 r. w wyniku kontroli ujawniono 915 przedmiotów niedozwolonych, a w 2016 r. - 957). Odnosnie do skarg osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych na sposób przeprowadzenia kontroli osobistej lub celi mieszkalnej, MS poinformowało, że odnotowuje się ich spadek: w 2016 r. były to 1064 skargi, w 2017 r. - 893, a w 2018 r. - 751 skarg. Dodatkowo, standardy dotyczące tematyki przeprowadzania kontroli osobistych, wynikające z ww. wyroków Trybunału będą elementem odpraw i szkoleń funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz narad z ich udziałem. Przedstawicielka Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przypomniała, że do projektów nowelizacji, o których była mowa powyżej, Rzecznik skierował dwie opinie. W ocenie Rzecznika sporządzanie protokołu z przeprowadzonej kontroli osobistej jest minimum, które powinno zostać wprowadzone.

Przedstawicielka Kancelarii Prezesa Rady Ministrów zapytała, czy Ministerstwo Sprawiedliwości posiada informacje jak kwestie kontroli osobistych są uregulowane w innych państwach. Ministerstwo Sprawiedliwości nie prowadziło jednak badań na ten temat.

- Informacja nt. wykonywania grupy wyroków dotyczących kontaktów z dzieckiem **Stasik p. Polsce** (skarga nr 21823/12) oraz **Malec p. Polsce** (skarga nr 28623/12)

– referuje: **Ministerstwo Sprawiedliwości**

Pełnomocnik poinformował, że sprawy *Stasik* i *Malec* dotyczą braku efektywności władz krajowych w egzekwowaniu ustalonych przez sąd kontaktów z dzieckiem. Obecnie trwają prace nad aktualizacją raportu z podjętych przez państwo działań w procesie wykonywania ww. wyroków.

Przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości wskazał, że zgodnie z posiadanymi informacjami skarżącemu w sprawie *Stasik* przysługuje roszczenie z art. 598¹⁵⁻²¹ Kodeksu postępowania cywilnego, MS nie ma jednak informacji by skarżący składał wnioski w tym trybie.

Następnie przedstawiciel MS przytoczył dane statystyczne dotyczące spraw sądowych w zakresie pieczy nad dzieckiem. W 2018 r. na ok. 15 000 000 spraw cywilnych spraw rodzinnych było 1 350 000 r. (natomiast w I poł. 2019 r. - 679 662). W zakresie spraw w przedmiocie wykonywania kontaktów z małoletnim, prowadzonych na podstawie art. 598¹⁵⁻²¹ Kodeksu postępowania cywilnego, w 2017 r. wydano 1034 orzeczenia, zaś w 2018 r. - 1057 orzeczeń, co stanowi ok. 1,10 % ogółu spraw rodzinnych. W I kwartale 2019 r. wydano łącznie 296 orzeczeń w tego typu sprawach, w tym 172 orzeczenia wydane na podstawie art. 598¹⁵ § 1 Kodeksu postępowania cywilnego (zagrożenie nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej na rzecz osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem), 41 orzeczeń wydanych na podstawie art. 598¹⁵ § 2 tego kodeksu (zagrożenie nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej na rzecz osoby, pod której pieczę dziecko pozostaje), 51 orzeczeń dotyczyło nakazania zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej, a 5 orzeczeń zostało wydanych na podstawie art. 598¹⁷ Kodeksu postępowania cywilnego. W latach 2017-I kwartał 2019 r. na łączną liczbę 36 040 spraw o ustalenie kontaktów i 12 738 spraw o zmianę kontaktów, do wykonania w trybie art. 598¹⁵⁻⁵⁹⁸²¹ Kodeksu postępowania cywilnego trafiło łącznie 2360 spraw, czyli niespełna 5%. Dlatego też w ocenie MS nie można postawić tezy, że zmiana przepisów Kodeksu postępowania cywilnego z 2011 r. w zakresie m.in. egzekucji postanowień o kontaktach z dziećmi miałyby być nieskuteczna.

Natomiast w odniesieniu do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 26 stycznia 2018 r. o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych, w szczególności znowelizowania art. 598⁹ oraz 598^{11a} Kodeksu postępowania cywilnego, w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości wstępne analizy wskazują na właściwe działanie tej nowelizacji. W związku z powyższym w tej chwili nie są planowane dalsze prace legislacyjne w omawianym zakresie.

V. Pozostałe informacje i ogłoszenia

Pełnomocnik przedstawił aktualne informacje na temat tegorocznego Seminarium Warszawskiego, które odbędzie się w dniu 19 listopada 2019 r. i poświęcone zostanie prawom dziecka w świetle Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Temat seminarium został wybrany w związku m.in. z 30-tą rocznicą przyjęcia Konwencji o Prawach Dziecka. Na koniec Pełnomocnik zachęcił członków Zespołu do uczestnictwa w seminarium.

Pełnomocnik poinformował również zebranych o planowanej na koniec października wizycie studyjnej przedstawiciela Pełnomocnika ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka Rządu Armenii, zorganizowanej przez Radę Europy w ramach pomocy technicznej dla tego państwa. W wizycie, która będzie miała na celu poznanie polskich rozwiązań instytucjonalnych w zakresie wykonywania orzeczeń Trybunału, wezmą udział przedstawiciele Biura Pełnomocnika armeńskiego, a także przedstawiciel Sądu Kasacyjnego, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Prokuratora Generalnego. Obecnie ustalany jest szczegółowy program wizyty, ale obejmie on specjalne posiedzenie grupy roboczej Zespołu z udziałem przedstawicieli wybranych resortów i innych instytucji.

Jan Sobczak
Przewodniczący Zespołu
Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
/podpisano elektronicznie/

Załącznik:

Lista uczestników posiedzenia w dniu 30 września 2019 r.

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 30 września 2019 r., budynek MSZ, ul. A. Krywultra 2, sala nr 16 (parter) godz. 09.30**

Przewodniczący posiedzenia Zespołu	Jan Sobczak
MSZ DPT	Marta Kaczmarska Anita Janusz
Ministerstwo Sprawiedliwości	Maciej Kiełbik , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka, Beata Wilkołek , Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Joanna Sosnowska , Departament Analiz i Polityki Migracyjnej Dawid Grochowski , Departament Analiz i Polityki Migracyjnej
Ministerstwo Środowiska	Michał Kobyliński , Departament Prawny
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich	Marcin Kusy , Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur Katarzyna Kopystyńska , Zespół ds. Wykonywania Kar Grzegorz Heleniak , Zespół Prawa Administracyjnego i Gospodarczego Piotr Zakrzewski , Zespół Prawa Karnego
Rządowe Centrum Legislacji	Natalia Cabaj , Departament Prawny i Postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym
Naczelnny Sąd Administracyjny	Anna Chmielarz-Grochal , Biuro Orzecznictwa
Prokuratura Krajowa	Magdalena Beroud-Korowajczyk , Biuro Współpracy Międzynarodowej
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Jakub Cygan , Departament Bezpieczeństwa Narodowego Katarzyna Grzelak-Bach , Departament Spraw Parlamentarnych
Komenda Główna Policji	Marta Krasuska , Gabinet Komendanta Głównego Policji
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Ernest Nasternak , Departament Spraw Społecznych i Oświaty Rolniczej
Ministerstwo Finansów	Andrzej Statek , Departament Współpracy Międzynarodowej
Ministerstwo Edukacji Narodowej	Stella Nienartowicz , Departament Prawny
Biuro Rzecznika Praw Dziecka	Joanna Wójtowicz , Zespół Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych Barbara Moczydłowska , Zespół Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych
Sąd Najwyższy	Arkadiusz Lach , Biuro Studiów i Analiz
Komenda Główna Straży Granicznej	Iwona Przybyłowicz , Zarząd ds. Cudzoziemców Joanna Kostecka , Zespół Stanowisk Samodzielnych
Urząd do spraw Cudzoziemców	Agnieszka Iwaćkowska , Departament Postępowań Uchodźczych
Biuro Rzecznika Praw Pacjenta	Mariusz Mamczarek , Departament Prawny Patrycja Przywara-Kudela , Departament Prawny
Kancelaria Senatu RP	Elżbieta Owczarek , Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Kancelaria Sejmu RP	Ziemowit Cieślik , Biuro Analiz Sejmowych